

**การปฏิรูปกองทัพไทย: มุมมองการลิดรอนสิทธิมนุษยชนตาม
บทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญกรณีการเกณฑ์ทหาร**
**Perspective of the Reform of the Thai Armed Forces: Depriving
Human Rights of the Thai people in Accordance with the
Constitutional Provisions through the Conscription System**

รัฐภูมิ ศรีเจริญตา*, ยุทธศาสตร์ หน่อแก้ว** และปิยามาศ มawang***

องค์การบริหารส่วนตำบลป่าตึง

200 หมู่ 11 ถ.แม่จัน-ฝาง ต.ป่าตึง อ.แม่จัน จ.เชียงราย 57110

สำนักวิชาการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

80 หมู่ 9 ถ.พหลโยธิน ต.บ้านดู่ อ.เมือง จ.เชียงราย 57100

Rattapoom Srijareanta, Yutthasart Norkaew and Piyamas Mavong

Patung Subdistrict Administration Organization

200 Moo 11 Mae Chan-Fang Road Patung Mae Chan District

Chiangrai Province 57110

School of Public Administration Chiang Rai Rajabhat University,

Faculty of Humanities Chiang Rai Rajabhat University

80 Moo 9 Paholyothin Road Bando Muang District

Chiang Rai Province 57100

เมลล์ติดต่อ: srijareanta@gmail.com, Yutthasart.nk@hotmail.com,

pmavong@hotmail.com

* จำเอก, เจ้าพนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย, องค์การบริหารส่วนตำบลป่าตึง
อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย

** อาจารย์ประจำ, โปรแกรมวิชาการรัฐประศาสนศาสตร์ สำนักวิชาการบริหารรัฐกิจ
มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

*** อาจารย์ประจำ, โปรแกรมวิชาภาษาและวัฒนธรรมไทย คณะมนุษยศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาความหมายของพลเมืองและสิทธิมนุษยชนของปวงชนชาวไทย ตามบทบัญญัติในกฎหมายรัฐธรรมนูญกรณี การเกณฑ์ทหาร แนวทางการสร้างระบบทหารอาชีพกับการปฏิรูปกองทัพในประเทศไทย แนวทางการสร้างระบบทหารอาชีพในประเทศสหรัฐอเมริกา การปฏิรูปกองทัพไทยในมุมมองของสถาบันทหาร รวมถึงการลิดรอนสิทธิมนุษยชนภายใต้ระบบการเกณฑ์ทหารของรัฐไทย เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาวิเคราะห์และสรุปเป็นข้อเสนอแนะในเชิงวิชาการต่อไป

ผลการศึกษา พบว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 หมวด 4 หน้าหนึ่งของปวงชนชาวไทย มาตรา 50 อนุมาตรา 5 ได้ระบุให้บุคคลมีหน้าที่ต้องรับราชการทหารตามที่กฎหมายบัญญัติ ถือเป็นลิดรอนสิทธิมนุษยชนที่ขัดกับหลักสิทธิมนุษยชนสากล ทั้งนี้ สนามรบในยุคปัจจุบันถูกแปรเปลี่ยนสภาพเป็นสนามการค้าที่สู้รบกันทางระบบเศรษฐกิจ จึงถือเป็นเหตุผลสำคัญที่ระบบการเกณฑ์ทหารสมควรถูกยกเลิกไปโดยปริยาย เนื่องจากการบังคับบุคคลโดยไม่สมัครใจและสิ้นเปลืองงบประมาณแผ่นดินในเชิงเศรษฐศาสตร์

สำหรับข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ พบว่า ควรมีแนวทางการปฏิรูปกองทัพไทย เพื่อลดปัญหาการลิดรอนสิทธิมนุษยชนตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ โดยผู้เขียนและคณะได้สรุปเป็นข้อเสนอแนะออกมา 4 ประการ ดังนี้

ประการแรก การแก้ไขรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยให้เอื้อต่อการปฏิรูปกองทัพ โดยควรแก้ไขมาตรา 50 อนุมาตรา 5 ให้เอื้อต่อการปฏิรูปกองทัพอย่างสมบูรณ์

ประการที่สอง การใช้แนวทางสมัครใจผ่านระบบทหารอาชีพหรือทหารอาสา เพื่อให้ได้ผู้ที่สมัครใจและมีอุดมการณ์ต่อการรับใช้ชาติเต็มเปี่ยมเข้ามามีหน้าที่โดยไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับการเมืองและควรให้ความเคารพรัฐบาลพลเรือนที่มีมาจากการเลือกตั้งของประชาชน

ประการที่สาม การประกอบอาชีพตามความถนัดของบุคคลทดแทนการเกณฑ์ทหาร การรับใช้ชาติไม่ควรจำกัดเพียงการเข้ารับการเกณฑ์ทหารเพียง

อย่างเดียว ควรมีการกำหนดการประกอบอาชีพอย่างอื่นตามความถนัด เพื่อให้เหมาะสมกับความเชี่ยวชาญและชำนาญของแต่ละบุคคล

ประการที่สี่ การปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ของทหารผ่านสถาบันการศึกษา กองทัพไทยต้องเปลี่ยนมุมมองต่อการรับใช้ชาติของประชาชนผ่านสถาบันการศึกษาทั้งในระดับชั้นประทวนและสัญญาบัตร เพื่อให้เกิดความเข้าใจอย่างถ่องแท้ต่อบทบาทหน้าที่ของตนในการเป็นรัฐของชาติและปกป้องประชาชน

คำสำคัญ: รัฐธรรมนูญ, การลิดรอนสิทธิมนุษยชน, การปฏิรูปกองทัพ, การเกณฑ์ทหาร

Abstract

This academic article aims that to study the meaning of the citizens and the human right of Thai people in accordance to the constitutional law in the case of conscription. The guild line to make a professional military system and military reform in Thailand, the guild line to make the soldier in America, the reform of the Thai military from the military institution, in clouding to the losing of human right Under the Military system of Thai. In order to use the data from studying to analyze and summarize for further academic suggestions.

The result of study found that the Constitution of the Kingdom of Thailand 2017, Chapter 4 Thai's duties. Section 50 subsection 5 states that a person is obligated to serve in the military as provided by law. The battlefield in the present has been transformed into a matter of economic battlefield. It is an important reason that the conscription system should be cancel by default. Because of it is an economic budget depletion.

This academic suggestions found that there should be a reform of the Thai Armed Forces to reduce the problem of deprivation of human rights from the constitutional provisions. The authors and the faculty can be summarized in to 4 suggestions:

1) The amendment of the Constitution of Kingdom of Thailand to facilitate the military reform. It should be modified into 50 sections subsection 5 to facilitate the reform of the army completely.

2) The voluntary guidelines through that the professional or volunteer military system to get the people who are willing and full-minded serving the nation without engaging in politics and respecting the elected civilian government.

3) The according to the aptitude of the person replacing, the draft National service shouldn't be limited to military service alone. The other occupations should be specified to expertise and expertise of each individual.

4) Changing the paradigm of the military of educational institutions : the That military has changed its view on the national service of the people through the educational intuitions of the noncommissioned and commissioned levels. To gain a thorough understanding of their role in protecting the nation and protecting the people.

Keywords: Constitution, Deprivation of Human Rights, Army Reform, Military service

1. บทนำ

“สิทธิมนุษยชน” (Human Rights) เป็นสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานของปัจเจกชนที่จะพึงมีได้ โดยต้องไม่ไปละเมิดสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่นใด ไม่ว่าบุคคลนั้นจะเป็นใคร อาศัยอยู่แห่งหนใด ความเชื่อหรือการดำเนินวิถีชีวิตเป็นอย่างไร สิทธิเสรีภาพนั้นจะต้องไม่มีผู้ใดมาพรากไปจากบุคคลนั้นได้ แต่ในบางครั้งสิทธิมนุษยชนของบุคคลอาจถูกลดทอนลงไป หากมีการกระทำความผิดหรือแสดงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมต่อกฎเกณฑ์ของสังคม ดังเช่น ในกรณีที่คุณคนได้กระทำความผิดตามกฎหมายหรือกระทำการที่อาจเป็นอันตรายต่อบุคคลอื่นหรือเป็นภัยต่อความมั่นคงของชาติ บุคคลนั้นย่อมจะต้องถูกจำกัดสิทธิเสรีภาพเพื่อป้องกันไม่ให้บุคคลดังกล่าวไปกระทำการบางอย่างอันเป็นการกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่นในสังคมได้ ซึ่งสอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชนที่ต้องคำนึงถึงและตั้งอยู่บนพื้นฐานคุณค่าของความเป็นมนุษย์ คือ ความมีศักดิ์ศรี ความยุติธรรม ความเท่าเทียม ความเคารพ และความเป็นอิสระ เป็นต้น โดยต้องไม่เป็นเพียงแค่นามคิดที่เป็นนามธรรมเท่านั้น เพราะสิทธิมนุษยชนมีผลใช้บังคับคุ้มครองตามกฎหมาย¹

ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (The Universal Declaration of Human Rights) เกิดขึ้นในปี พ.ศ. 2491 ซึ่งองค์การสหประชาชาติได้กำหนดกรอบในการคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ทุกคน โดยแบ่งสิทธิและเสรีภาพออกเป็น 30 หมวด อาทิ สิทธิในการแสวงหาที่ลี้ภัย สิทธิในการมีเสรีภาพจากการทรมาน สิทธิและเสรีภาพในการแสดงออก และสิทธิในการศึกษา เป็นต้น แสดงให้เห็นถึงหลักการสากลที่ปรารถนาให้ทุกรัฐต้องตระหนักและคำนึงถึงศักดิ์ศรีคุณค่าของความเป็นมนุษย์ของบุคคลอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน ทั้งนี้ สิทธิเสรีภาพตามที่กฎหมายได้บัญญัติไว้ นั้น คือ “สิทธิของความเป็นพลเมือง” โดยถูกบัญญัติไว้ในกฎหมายสูงสุดของประเทศ ที่เรียกว่า “รัฐธรรมนูญ” ซึ่งตามรัฐธรรมนูญของไทยได้กำหนดสิทธิของความเป็นพลเมืองอันได้แก่ สิทธิในการเข้าถึงการบริการสาธารณะของรัฐ สิทธิในการได้รับการศึกษาอย่างเท่าเทียม สิทธิในการรักษาพยาบาล สิทธิทางด้านวัฒนธรรมใน

¹ Amnesty International Thailand, (2561), **สิทธิมนุษยชนคืออะไร?**, สืบค้นเมื่อ 10 มกราคม 2563, จาก <https://www.amnesty.or.th/latest/blog/62/>

การประกอบพิธีกรรมและประเพณีอันดีงามของประชาชนในด้านศิลปะแขนงต่างๆ เป็นต้น โดยถูกบัญญัติไว้ในหมวด 1 บททั่วไป มาตรา 4 และหมวด 3 สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย ตั้งแต่มาตรา 25 ถึงมาตรา 49 ถือเป็น การประกันสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานของประชาชนตามการปกครองในระบอบ ประชาธิปไตย²

สิทธิมนุษยชนในสังคมไทยมีพัฒนาการมาอย่างยาวนานจากการต่อสู้เพื่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ผ่านยุคสมัยต่างๆ โดยปรากฏเด่นชัดเริ่มแรกนับตั้งแต่ในช่วงยุคล่าอาณานิคมของชาติตะวันตก ในรัชสมัยพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 4) ซึ่งมีการเรียกร้องเรื่องสิทธิสภาพนอกอาณาเขตและบังคับให้รัฐสยามต้องทำ “สนธิสัญญาเบาว์ริง” กับประเทศอังกฤษ เพื่อเป็นการก้าวนตี สิทธิมนุษยชนของคนในบังคับอังกฤษ ต่อมาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 6) ได้เกิดเหตุการณ์ “กบฏ ร.ศ.103” ที่เกิดจากชนชั้นสูงบางกลุ่มเรียกร้องให้มีการเปลี่ยนแปลงการปกครอง โดยมีจุดมุ่งหมายให้เกิดสิทธิเสรีภาพตามระบอบประชาธิปไตยแก่ประชาชน แต่ก็กระทำการไม่สำเร็จ และถูกปราบปรามไปเสียก่อน จนกระทั่งในรัชสมัยพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 7) เกิดเหตุการณ์ “ปฏิวัติสยาม 2475” หลังจาก “คณะราษฎร” กระทำการสำเร็จได้มีการประกาศหลักสำคัญ 6 ประการ คือ เอกราช, ปลอดภัย, เศรษฐกิจ, เสมอภาค, เสรีภาพ, และการศึกษา³ ขึ้นมา

อย่างไรก็ดี แม้ว่าประเทศไทยในปัจจุบันจะให้การรับรอง “ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน” นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2491 แต่แนวคิดสิทธิมนุษยชนแบบอุดมการณ์เสรีนิยมตะวันตกก็เติบโตอย่างแข็งแกร่งท่ามกลางบริบททางการเมืองที่ล่าหลังและการปกครองแบบเผด็จการอำนาจนิยมของทหาร

ต่อมาในปี พ.ศ. 2516 เกิดการต่อสู้เรียกร้องสิทธิ เสรีภาพอย่างเข้มข้น ในช่วงภายหลังเหตุการณ์ “14 ตุลา 2516” และภายหลังเหตุการณ์ “6 ตุลา 2519” นำไปสู่ความสนใจในเรื่องของสิทธิมนุษยชนเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ จนกระทั่งมีการก่อตั้งคณะกรรมการยุติธรรมและสิทธิมนุษยชนขึ้นมา เพื่อศึกษากฎหมายหรือร่างพระราชบัญญัติที่ขัดแย้งกับรัฐธรรมนูญ

² เรื่องเดียวกัน.

³ จรัญ โฆษณานันท์, สิทธิมนุษยชนไร้พรมแดน, (กรุงเทพฯ: พิมพ์ลักษณ์), 2545, หน้า 519.

ต่อมาในสมัยรัฐบาลพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ คณะกรรมการธิการดังกล่าว กลับประสบความล้มเหลวในการดำเนินงาน อันเนื่องมาจากความไม่ต่อเนื่องในการทำหน้าที่ของสภาผู้แทนราษฎรในสมัยนั้น ซึ่งต้องหยุดชะงักอย่างกะทันหัน⁴ โดยมีสาเหตุมาจากการกระทำรัฐประหารและเข้ายึดครองอำนาจการปกครอง ประเทศของ “คณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ” (รสช.) ในปี พ.ศ. 2534 รวมถึงเรื่องการต่อรองผลประโยชน์ทางการเมืองที่ไม่ลงตัวระหว่างกลุ่มการเมืองต่างๆ ในเวลาต่อมาประชาชนได้ลุกฮือชุมนุมประท้วงขับไล่การสืบทอดอำนาจของทหารในสมัยรัฐบาลพลเอกสุจินดา คราประยูร นำไปสู่เหตุการณ์สำคัญเมื่อเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2535 ถือได้ว่าเป็นหนึ่งในเหตุการณ์ของการละเมิดสิทธิมนุษยชนครั้งรุนแรงของสายธารประวัติศาสตร์การเมืองไทย⁵ โดยชัยชนะในครั้งนั้นของประชาชนมีผลผลักดันการสร้างจิตสำนึกสิทธิมนุษยชนอย่างจริงจังในสังคมไทยและการสร้างกลไกต่างๆ เพื่อป้องกันอำนาจเผด็จการทางทหารไม่ให้อำนาจสามารถเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องทางการเมืองได้อีกต่อไป

อย่างไรก็ตาม สมัยรัฐบาลนายอานันท์ ปันยารชุน ซึ่งเข้ามาบริหารและได้นำประเทศไทยเข้าสู่การเป็นสมาชิกของกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและการเมือง นำไปสู่การจัดตั้ง “คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ” ขึ้นมา ภายหลังจากนั้นไม่นาน ภายใต้อำนาจของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 (ฉบับที่ 16) ซึ่งหากพิจารณาจะเห็นถึงความหวังของผู้ด้อยโอกาสหรือผู้ไร้อำนาจที่ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนในสังคม ถือเป็นหนึ่งกลไกสำคัญของภาครัฐที่เข้ามามีบทบาทในระดับหนึ่งด้านการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน⁶

นอกจากนี้ การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในสังคมไทยยังมีองค์กรอื่นๆ ที่ได้เข้ามา มีบทบาทสำคัญ เช่น ศาลรัฐธรรมนูญ ศาลปกครอง ศาลยุติธรรม ผู้ตรวจการแผ่นดินรัฐสภา เป็นต้น แต่ปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนก็ยังคงดำรงอยู่ไม่เคยเลือนลางหายไป อันเป็นผลพวงมาจากกระบวนเศรษฐกิจการเมืองแบบเผด็จการ

⁴ เรื่องเดียวกัน, 522-526.

⁵ ยุทธศาสตร์ หน่อแก้ว, “รัฐธรรมนูญฉบับประชาชนกับการผลักดันแนวทางประชานิยม ภายใต้อาณัติของรัฐบาลของชนชั้นรากหญ้าในสังคมไทย,” วารสารนิติ รัฐกิจ และสังคมศาสตร์ สำนักวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่, 4(1), 62.

⁶ จรัญ โฆษณานันท์, สิทธิมนุษยชนไร้พรมแดน, 522-526.

อำนาจนิยม ระบบทุนนิยม วัฒนธรรมความเชื่อที่ก่อมายุคดึกดำบรรพ์ ในสังคม จนนำไปสู่การไม่เคารพคุณค่าของความเป็นมนุษย์และความเท่าเทียมกันของบุคคล ทำให้ความรุนแรงของการละเมิดสิทธิมนุษยชนยังคงเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง เรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน⁷

อนึ่ง สังคมไทยในยุคปัจจุบัน เน้นความสำคัญของเศรษฐกิจแบบทุนนิยม หรือระบบตลาด ทำให้เกิดการละเมิดสิทธิมนุษยชนที่มาพร้อมกับเศรษฐกิจในระบบตลาดภายใต้เงื่อนไขของกติการะหว่างประเทศทางด้านเศรษฐกิจ ทำให้เกิดการละเมิดสิทธิมนุษยชนขึ้นอย่างต่อเนื่องไปอีก กล่าวคือ สิทธิมนุษยชนเป็นผลมาจากการพยายามก้าวเข้าสู่สังคมที่มีความทันสมัย ทำให้รัฐบาลใช้อำนาจทางกฎหมายโดยไม่คำนึงถึงผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้นกับชุมชน เห็นได้จากการจัดการทรัพยากรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (ภาคอีสาน) เช่น การประกาศเขตวนอุทยานบนพื้นที่ทำกินของประชาชน การให้สัมปทานป่าแก่กลุ่มผู้มีอิทธิพลภายนอกชุมชนเพื่อมุ่งเน้นการพัฒนาภาคอุตสาหกรรม⁸ การสร้างเขื่อนปากมูลซึ่งส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศลุ่มน้ำนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของคนในชุมชน ทำให้ชาวบ้านบางส่วนต้องอพยพไปเป็นผู้ใช้แรงงานในเมืองใหญ่ เพื่อความอยู่รอด และหารายได้กลับมาประทังชีวิตคนในครอบครัว⁹ เป็นต้น

ฉะนั้น สิทธิจึงเป็นเสมือนทั้งเกราะในการคุ้มกันประชาชนให้พ้นจากภัยคุกคามของกำลังอิทธิพลและอำนาจที่ไม่ยุติธรรมตามที่รัฐธรรมนูญมีบทบัญญัติรับรองไว้ ซึ่งมีขอบเขตครอบคลุมถึงผลประโยชน์จากโอกาสและทางเลือกอันพึงมี พึงกระทำ และพึงได้ โดยที่สิ่งนั้นไม่ถูกโต้แย้งหรือขัดขวางโดยกฎหมายจากองค์กรรัฐ เจ้าหน้าที่รัฐ และบุคคลอื่นๆ โดยที่ประชาชนมีอิสระและเสรีภาพในการใช้สิทธินั้น

⁷ เรื่องเดียวกัน, 522-526.

⁸ เสน่ห์ จามริก, สิทธิมนุษยชนไทยในสถานการณ์สากล, (กรุงเทพฯ: สำนักวิจัยและพัฒนา สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา), 2546, หน้า 35-40.

⁹ ชลธิรา สัตยาวัฒนา, สิทธิชุมชนท้องถิ่น กรณีเขื่อนปากมูล, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์นิติธรรม), 2546, หน้า 155-164.

ได้ตามเจตจำนงของตนเอง ซึ่งสาระสำคัญของสิทธิตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มี 3 ประการ ดังนี้¹⁰

ประการแรก สิทธิเสรีภาพในความเป็นมนุษย์ เป็นสิทธิ เสรีภาพในร่างกาย ความคิด จิตใจ และความเป็นอยู่ของบุคคล ตั้งแต่เกิดจนถึงตายโดยที่รัฐไม่อาจปฏิเสธความเป็นมนุษย์และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคลด้วยการกระทำที่เป็นการล่วงล้ำ คุกคาม หรือละเมิดได้

ประการที่สอง สิทธิเสรีภาพในความเป็นพลเมือง เป็นสิทธิ เสรีภาพเกี่ยวกับการที่สามารถเรียกร้องความต้องการขั้นพื้นฐานจากรัฐ ในฐานะที่เป็นประชาชนของรัฐได้ ซึ่งต้องตอบสนองในรูปของบริการสาธารณะผ่านการดำเนินนโยบายต่างๆ ของรัฐบาล ถือเป็นสิทธิที่ประชาชนสามารถเรียกขอได้จากรัฐ เช่น สิทธิในการรับการศึกษา สิทธิในการร่างรัฐธรรมนูญ สิทธิในการเลือกตั้ง เป็นต้น

ประการที่สาม สิทธิในความเสมอภาค เป็นสิทธิ เสรีภาพเกี่ยวกับการได้รับการปฏิบัติที่เท่าเทียมกันหรือการไม่เลือกปฏิบัติต่อบุคคลจากภาครัฐ เว้นแต่เป็นการเลือกปฏิบัติเพื่อช่วยเหลือให้ผู้ด้อยโอกาสได้รับสิทธิที่เท่ากับบุคคลอื่นในสังคม ซึ่งถือเป็นสิทธิ เสรีภาพที่ดำรงอยู่นอกตัวของประชาชน เช่น ความเสมอภาคในทางกฎหมาย สิทธิในการรักษาพยาบาล สิทธิในการเข้าถึงบริการสาธารณะของรัฐ เป็นต้น¹¹

แม้ว่าประชาชนไทยทุกคนจะมีสิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แต่ก็ยังมีการละเมิดสิทธิมนุษยชนของประชาชนบางประการตามบทบัญญัติของกฎหมาย ซึ่งประชาชนไม่สามารถปฏิเสธได้จึงถือเป็นการละเมิดสิทธิเสรีภาพในเชิงบทบาทหน้าที่ เช่น การควบคุมการแสดงความคิดเห็นของประชาชนโดยใช้กลไกต่างๆ ของรัฐผ่านระบบการศึกษา ขั้นพื้นฐาน การดำเนินงานของฝ่ายตุลาการตามกระบวนการยุติธรรม เพื่อเอื้อผลประโยชน์แก่กลุ่มพวกพ้องของตน และมุ่งสร้างความหวาดกลัวต่อผู้ที่มีความคิดเห็นแตกต่างทางการเมืองที่เกิดขึ้นมาจากมุมมองของระบบการศึกษาสมัยใหม่ เป็นต้น หากพิจารณาจะพบว่า ภายหลังจากการรัฐประหารในปี พ.ศ. 2549

¹⁰ วิชัย สังข์ประไพ, **หลักสิทธิมนุษยชนในประเทศไทย**, เอกสารวิชาการส่วนบุคคล, วิทยาลัยรัฐธรรมนูญ สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ, ม.ป.ป., หน้า 6.

¹¹ เรื่องเดียวกัน, 6-9.

การปกครองระบอบประชาธิปไตยโดยนิติรัฐของไทยกลับกลายเป็นเครื่องมือของผู้มีอำนาจที่ใช้กฎหมายกดขี่ข่มเหงประชาชนเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การรัฐประหารครั้งล่าสุดในปี พ.ศ. 2557 ของ “คณะรักษาความสงบแห่งชาติ” (คสช.) นำไปสู่การเข้ามาบริหารของทหารภายใต้การนำของรัฐบาลพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา ซึ่งในช่วงแรกของการเข้าควบคุมประเทศนั้น ประชาชนบางส่วนที่ไม่พอใจได้ออกมาแสดงเชิงสัญลักษณ์ต่อต้านการรัฐประหารโดยการชูนิ้วมือ 3 นิ้ว เลียนแบบภาพยนตร์เรื่อง “The Hunger Games: Mockingjay-Part 1” โดยได้ตีความการใช้สัญลักษณ์ดังกล่าวเปรียบเสมือนการจุดประกายไฟเล็กๆ ที่พร้อมจะลุกลามเป็นกองไฟขนาดใหญ่ในการต่อต้านอำนาจเผด็จการอันเป็นการประท้วงโดยสงบ แต่รัฐบาลได้สั่งทหารเข้าประจำสถานที่สาธารณะทุกแห่ง หากมีการแสดงสัญลักษณ์ดังกล่าวทหารจะเข้าจับกุมทุกคนและนำตัวไปปรับทัศนคติยังค่ายทหารทันที ถือเป็นการลิดรอนสิทธิมนุษยชนต่อผู้ที่มีความคิดเห็นแตกต่างทางการเมืองที่เกิดขึ้นจากการใช้อำนาจตามกฎหมายของภาครัฐที่มีต่อประชาชน¹²

ทั้งนี้ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 (ฉบับที่ 20) ได้มีการบัญญัติประเด็นเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของปวงชนชาวไทยไว้ในหมวด 1 บททั่วไป มาตรา 4 ที่ระบุว่า¹³

“ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของมนุษย์ย่อมได้รับความคุ้มครอง

ปวงชนชาวไทยย่อมได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญเสมอกัน”

และหมวด 3 สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย ตั้งแต่มาตรา 25 ถึงมาตรา 49 ควบคู่กับการกำหนดบทบาทหน้าที่ของบุคคล ซึ่งได้บัญญัติไว้ในหมวด 4 หน้าที่ของปวงชนชาวไทย มาตรา 50 ที่ระบุว่า¹⁴

¹² ยุทธศาสตร์ หน่อแก้ว และคณะ, “การจัดการความเสี่ยงเชิงกลยุทธ์ภายใต้การบริหารของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) พ.ศ. 2557-2561,” วารสาร มจร พุทธปัญญานิตรรศน์, 3(1), 85-86.

¹³ รัฐสภา, รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560, (กรุงเทพฯ: รัฐสภา), 2560, หน้า 14.

¹⁴ เรื่องเดียวกัน, 36-37.

“บุคคลมีหน้าที่ ดังต่อไปนี้

(1) พิทักษ์รักษาไว้ซึ่งชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

(2) ป้องกันประเทศ พิทักษ์รักษาเกียรติภูมิผลประโยชน์ของชาติและสาธารณสมบัติของแผ่นดิน รวมทั้งให้ความร่วมมือในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

(3) ปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด

(4) เข้ารับการศึกษาบรมในการศึกษาภาคบังคับ

(5) รับราชการทหารตามที่กฎหมายบัญญัติ

(6) เคารพและไม่ละเมิดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น และไม่กระทำการใดที่อาจก่อให้เกิดความแตกแยกหรือเกลียดชังในสังคม

(7) ไปใช้สิทธิเลือกตั้งหรือลงประชามติอย่างอิสระโดยคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมของประเทศเป็นสำคัญ

(8) ร่วมมือและสนับสนุนการอนุรักษ์และคุ้มครองสิ่งแวดล้อมทรัพยากรธรรมชาติความหลากหลายทางชีวภาพ รวมทั้งมรดกทางวัฒนธรรม

(9) เสียภาษีอากรตามที่กฎหมายบัญญัติ

(10) ไม่ร่วมมือหรือสนับสนุนการทุจริตและประพฤติมิชอบทุกรูปแบบ”

ทั้งนี้ คำว่า “หน้าที่” คือ กิจที่จะต้องทำด้วยความรับผิดชอบ แต่เมื่อรวมกับคำว่า “ชนชาวไทย” ก็ย่อมหมายถึง หน้าที่อันพึงต้องทำของประชาชนชาวไทยตามข้อบัญญัติในกฎหมายหรืออีกนัย คือ ภาระและความรับผิดชอบที่รัฐธรรมนูญกำหนดบังคับให้บุคคลต้องปฏิบัติและกระทำให้เป็นไปตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด หากไม่กระทำตามก็จะมีบทลงโทษบางอย่างแก่ผู้ฝ่าฝืนและมิได้ปฏิบัติตาม¹⁵ เช่น กรณีบุคคลไม่ไปใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง หากบุคคลฝ่าฝืนก็จะถูกตัดสิทธิทางการเมือง ทำให้ไม่สามารถลงสมัครรับเลือกตั้งหรือลงคะแนนเสียงได้ในการเลือกตั้งครั้งต่อไป หรือกรณีบุคคลกระทำความผิดตามกฎหมายแพ่งหรืออาญาก็จะถูกดำเนินคดีและต้องเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม เพื่อให้ศาลตัดสินพิพากษาลงโทษแก่บุคคลนั้น หรือกรณีบุคคลหลีกเลี่ยงการเข้ารับราชการ

¹⁵ พุทธชาติ ทองเอม, (ม.ป.ป.), **หน้าที่ของชนชาวไทย**, สืบค้นเมื่อ 10 มกราคม 2563, จาก <http://wiki.kpi.ac.th/index.php?title=หน้าที่ของชนชาวไทย>

ทหารก็จะมีคามผิดทางอาญาต้องถูกจับกุมและดำเนินคดีตามกฎหมาย เป็นต้น โดยเมื่อพิจารณาถึงคำว่า “หน้าที่ของปวงชนชาวไทย” สามารถแบ่งบุคคลออกมาได้ 2 ฐานะ คือ¹⁶

ฐานะแรก หน้าที่ในฐานะผู้ปกครอง ซึ่งทำหน้าที่ผ่าน 3 สถาบันหลักของประเทศ ได้แก่ ฝ่ายบริหาร ฝ่ายนิติบัญญัติ และฝ่ายตุลาการ

ฐานะที่สอง หน้าที่ในฐานะผู้อยู่ภายใต้การปกครองรัฐธรรมนูญ ซึ่งหมายถึงการเป็นพลเมืองและประชาชนโดยทั่วไป

ดังนั้น “หน้าที่ของปวงชนชาวไทย” ถือว่าเป็นภาระและความรับผิดชอบของบุคคลที่ต้องยึดถือปฏิบัติ เนื่องจากเป็นบทบัญญัติที่ปรากฏอย่างเป็นรูปธรรมในรัฐธรรมนูญ ฉะนั้น ถ้าหากผู้ใดมิได้ปฏิบัติตาม ฝ่าฝืน หรือละเว้นการปฏิบัติ จะถือว่าบุคคลนั้นเป็นผู้ที่กระทำการฝ่าฝืนบทบาทหน้าที่ของตนตามกฎหมายสูงสุดของประเทศและจะต้องมีบทลงโทษแก่บุคคลนั้น

บทความวิชาการนี้ ผู้เขียนและคณะมีจุดมุ่งหมายที่จะศึกษาความหมายของพลเมืองและสิทธิมนุษยชนของปวงชนชาวไทยตามบทบัญญัติในกฎหมายรัฐธรรมนูญกรณีการเกณฑ์ทหาร แนวทางการสร้างระบบทหารอาชีพกับการปฏิรูปกองทัพในประเทศไทย แนวทางการสร้างระบบทหารอาชีพในประเทศสหรัฐอเมริกา การปฏิรูปกองทัพไทยในมุมมองของสถาบันทหาร รวมถึงการลิดรอนสิทธิมนุษยชนภายใต้ระบบการเกณฑ์ทหารของรัฐไทย เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาวิเคราะห์และสรุปเป็นข้อเสนอแนะเชิงวิชาการต่อไป

2. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับพลเมือง สิทธิมนุษยชน แนวทางการสร้างระบบทหารอาชีพในประเทศไทย และแนวทางการสร้างระบบทหารอาชีพในประเทศสหรัฐอเมริกา

2.1 ความหมายของพลเมืองและสิทธิมนุษยชนตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญกรณีการเกณฑ์ทหาร

พลเมือง คือ ประชาชนที่มีสิทธิและหน้าที่ในฐานะพลเมืองมีส่วนร่วมทางการเมืองของประเทศใดประเทศหนึ่งหรืออยู่ภายใต้ผู้ปกครองเดียวกัน

¹⁶ เรื่องเดียวกัน.

ซึ่งมักจะมีวัฒนธรรมเช่นเดียวกัน โดยบทบาทหน้าที่ของประชาชนตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2560 ได้ถูกบัญญัติไว้ในหมวด 4 หน้าที่ของปวงชนชาวไทย มาตรา 50 ซึ่งกำหนดหน้าที่ของปวงชนชาวไทยไว้ 10 ประการด้วยกัน ฉะนั้น “ความเป็นพลเมืองตามรัฐธรรมนูญ” จึงหมายถึง การที่บุคคลต้องปฏิบัติหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญอย่างเคร่งครัด ซึ่งหากไม่กระทำตามย่อมต้องถูกลงโทษตามที่กฎหมายได้กำหนดเอาไว้ โดยเมื่อกล่าวถึงมาตรา 50 ในอนุมาตราบางข้อที่บัญญัติไว้นั้น มีลักษณะเป็นการลิดรอนสิทธิมนุษยชนตามหลักสากล

ทั้งนี้ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติได้ให้ความหมาย “สิทธิมนุษยชน” โดยจำแนกออกเป็น 10 ด้าน ได้แก่ สิทธิในชีวิตและร่างกาย, สิทธิในความเชื่อ การพูด และการแสดงความคิดเห็น, สิทธิในทรัพย์สิน, สิทธิทางการศึกษา, สิทธิสตรี, สิทธิเด็ก, สิทธิของผู้พิการ, สิทธิของกลุ่มชาติพันธุ์, สิทธิในที่อยู่อาศัย, สิทธิการมีส่วนร่วมทางการเมืองและการบริหารประเทศ¹⁷

อย่างไรก็ดี รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2560 มีข้อน่าสังเกตในหมวด 4 หน้าที่ของปวงชนชาวไทย มาตรา 50 อนุมาตรา 5 ซึ่งบัญญัติว่า “บุคคลมีหน้าที่รับราชการทหาร” กล่าวคือ กฎหมายได้บังคับให้บุคคลซึ่งเป็นชายไทยทุกคนต้องเข้ารับเลือกเกณฑ์ทหารเมื่ออายุครบ 21 ปีบริบูรณ์เป็นประจำทุกปี หากพิจารณากับหลักการสิทธิมนุษยชนจะพบว่า ในแต่ละปีมักจะมีข่าวเกี่ยวกับการทำร้ายร่างกาย จิตใจ และเกียรติยศ ถือเป็นการทรมานทหารที่ถูกเกณฑ์เข้าไปในค่ายเป็นประจำและถูกนำเสน่ออกสู่สาธารณชนอยู่เสมอ ซึ่งชี้ให้เห็นถึงการละเมิดสิทธิมนุษยชนต่อทหารเกณฑ์เหล่านั้น เพราะฉะนั้น การรักษาระบบการเกณฑ์ทหารไว้ไม่เพียงแต่เป็นการสนับสนุนให้มีการกระทำความรุนแรงต่อมนุษย์ด้วยกันเองเพียงเท่านั้น แต่ยังคงกลายเป็นวัฒนธรรมเฉพาะของกองทัพที่เน้นใช้ความรุนแรงเรื่อยมาจนกระทั่งถึงปัจจุบัน

ดังนั้น การบังคับให้บุคคลต้องเข้ารับเลือกการเกณฑ์ทหารตามมาตรา 50 อนุมาตรา 5 นั้น จึงเป็นการละเมิดและลิดรอนสิทธิมนุษยชนตามหลักสากลที่

¹⁷ นภาพร อติวานิชยพงศ์, แนวคิดสิทธิมนุษยชนและความเป็นชายขอบ, เอกสารประกอบคำบรรยายวิชา ทฤษฎีสังคมศาสตร์ว่าด้วยการพัฒนา 1, (กรุงเทพฯ: สำนักบัณฑิตอาสาสมัคร มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์), 2555.

เป็นอันตรายอย่างยิ่งต่อสังคมไทยและยังกลายเป็นอุปสรรคต่อสังคมไทย ซึ่งต้องตกอยู่ภายใต้วังวนแห่งความรุนแรงผ่านการใช้อำนาจของทหารและยังเป็นสิ่งที่กระทบต่อสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานของความเป็นมนุษย์¹⁸ เมื่อเป็นเช่นนั้น พลเมืองตามรัฐธรรมนูญ จึงมีหน้าที่ต้องปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญอันเป็นกฎหมายสูงสุดแห่งรัฐ แต่บทบัญญัติตามรัฐธรรมนูญต้องไม่เป็นการบังคับละเมิด หรือลิดรอนสิทธิมนุษยชนสากลตามหลักการสากล ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดในทางรัฐศาสตร์ใหม่แนวทางหนึ่ง ที่ไม่เห็นด้วยกับแนวทางเดิมที่อธิบายสังคมมนุษย์ในเชิงที่เป็นสิ่งหลีกเลี่ยงไม่ได้ ในการใช้อำนาจไปทำลายล้างกัน ดังเช่นแนวคิดของ “รัฐศาสตร์ไม่ฆ่า” โดยกล่าวไว้ในหนังสือชื่อ “Nonkilling Global Political Science” ของเกล็น ดี เพจ (Glenn D. Paige) โดยได้อธิบายเอาไว้ที่น่าสนใจว่า “รัฐธรรมนูญที่ดีไม่ควรที่จะจำกัดสิทธิมนุษยชนของพลเมืองของรัฐนั้นๆ”¹⁹

2.2 แนวทางการสร้างระบบทหารอาชีพกับการปฏิรูปกองทัพในประเทศไทย

กระบวนการสร้างระบบทหารอาชีพ เป็นการกำหนดบทบาทใหม่ของทหาร และกำหนดโครงสร้างใหม่ต่อกองทัพ ถือเป็น การลดทอนบทบาทของทหารในทางการเมืองลงและเป็นการสร้างกองทัพที่มีบทบาทในการป้องกันประเทศอย่างมีอุดมการณ์เพิ่มมากขึ้น ซึ่งความมุ่งหมายสำคัญคือปรารถนาให้กองทัพอยู่ในสถานะของการเป็นโครงสร้างของรัฐอย่างแท้จริง โดยไม่เข้าไปเกี่ยวข้องกับการเมืองหรือแสดงสถานะกลายเป็นรัฐผ่านการรัฐประหารและยึดอำนาจการปกครองนำไปสู่ลักษณะของ “รัฐซ้อนรัฐ” กล่าวคือ กองทัพมีบทบาททางการเมืองมากกว่าการป้องกันประเทศ ซึ่งทำให้กองทัพมีสถานะเป็นองค์กรที่มี

¹⁸ ศิวัช ศรีโศภคกุล, “กระบวนการสร้างประชาธิปไตยผ่านการปฏิรูปกองทัพและการสร้างความปรองดองในประเทศอินโดนีเซีย,” วารสารการบริหารปกครอง, มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์, 6(1), 61-84.

¹⁹ Glenn D. Paige, (2002), *Nonkilling Global Political Science*, Retrieved January 26, 2019, from <https://nonkilling.org/pdf/nkgps.pdf>

อำนาจทางการเมืองและไม่ใช่เครื่องมือของรัฐที่ทำหน้าที่ปกป้องประชาชนในฐานะ “รัฐของชาติ” อีกต่อไป²⁰

ฉะนั้น การปลูกฝังให้กองทัพให้มุ่งสู่ภารกิจของทหารอย่างแท้จริง ถือเป็น การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างพลเรือนกับทหารที่มีความเป็นประชาธิปไตย นำไปสู่กระบวนการสร้างระบบทหารอาชีพในกองทัพขึ้นมาและกองทัพจะกลายสภาพเป็นทหารอาชีพอย่างสมบูรณ์ แต่ถ้าทหารยังมีความคิดแบบเดิม ๆ ก็จะมี มองเพียงว่าตนเป็นผู้แก้ไขปัญหาทางการเมืองของประเทศให้อยู่ในความสงบสุข และก็จะนำไปสู่วงจรอุบาทว์อย่างต่อเนื่องผ่านการกระทำรัฐประหาร เมื่อเป็น เช่นนั้น ความคาดหวังของสังคมจึงมีความต้องการให้กองทัพผลิตทหารอาชีพ ออกมา โดยมุ่งหวังไม่ให้กองทัพเข้ามาแทรกแซงทางการเมืองอีกต่อไปอย่าง ที่เกิดขึ้นบ่อยครั้ง จนถือว่ากลายเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมการเมืองของไทยไป โดยปริยาย ทั้งนี้ จะต้องทำให้กองทัพมีเอกภาพไม่เกิดความแตกแยกภายใน สถาบันทหาร ซึ่งมีลักษณะเป็น “กลุ่มทางการเมือง” (military factionalism) แทรกซ้อนอยู่ภายในสายการบังคับบัญชาของกองทัพนับจากอดีตถึงปัจจุบัน รวมถึงทหารต้องให้การยอมรับรัฐบาลพลเรือนและปฏิบัติตามนโยบายที่มาจาก รัฐบาลพลเรือนโดยละห่อม เนื่องจากเป็นเงื่อนไขจำเป็นของการปกครองใน ระบอบประชาธิปไตยที่มีเสถียรภาพ²¹

ทั้งนี้ ปัจจัยที่จะทำให้เกิดการควบคุมทหารโดยพลเรือนอย่างมีประสิทธิภาพ นั้น ก็คือ ความเป็นทหารอาชีพของกองทัพนั่นเอง สอดคล้องกับแนวคิดสำคัญของ ซามูเอล พี ฮันติงตัน (Samuel P. Huntington)²² นักรัฐศาสตร์ชาวอเมริกัน ซึ่งได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับความเป็นทหารอาชีพไว้ในหนังสือชื่อ “The Soldier and the State” ที่ตีพิมพ์เผยแพร่ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1957 ที่ระบุว่า การควบคุม กองทัพโดยพลเรือนจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อทหารมีความเป็นมืออาชีพโดยสมบูรณ์

²⁰ สุรชาติ บำรุงสุข, (2561), **จะปฏิรูปทหาร ต้องสร้างทหารอาชีพ จะสร้างทหารอาชีพ ต้องปฏิรูปทหาร**, สืบค้นเมื่อ 10 มกราคม 2563, จาก

https://www.matichonweekly.com/column/article_118912

²¹ เรื่องเดียวกัน.

²² Huntington, S.P., **The Soldier and the State: The Theory and Politics of Civil-Military Relations**, 1957, London, Harvard University Press.

เพราะความเป็นมืออาชีพจะทำให้เกิดความรับผิดชอบต่อสังคมและปฏิบัติหน้าที่ภายใต้ความเห็นชอบจากตัวแทนของสังคม ซึ่งก็คือรัฐบาลพลเรือนที่มาจากการเลือกตั้งและความเป็นทหารอาชีพจะทำให้กองทัพไม่เข้ามายุ่งเกี่ยวกับการเมือง โดยการเข้ามาแทรกแซงทางการเมืองเป็นค่านิยมที่เกิดขึ้นจากการเชื่อฟังคำสั่งผู้บังคับบัญชาของทหาร อันเป็นค่านิยมทางการเมืองที่ทำให้กองทัพขาดความเป็นหนึ่งเดียวในที่สุด²³

อนึ่ง การสร้างระบบทหารอาชีพหรือการสร้างกองทัพสมัยใหม่จะต้องทำให้ทหารเกิดความตระหนักถึงการเคารพสิทธิมนุษยชนและสิทธิเสรีภาพของประชาชน ซึ่งเป็นตัวชี้วัดที่สำคัญของทหารในโลกสมัยใหม่ สิ่งที่จะเป็นผลพลอยได้อย่างสำคัญ เมื่อมีการสร้างทหารอาชีพแล้ว ย่อมจะเป็นการลดโอกาสของการเกิดรัฐประหารและยังลดบทบาทของกองทัพในการใช้ทรัพยากรในการนำไปปราบปรามฝ่ายตรงข้ามและทำสงครามภายในกันอย่างรุนแรงอันเป็นผลเสียต่อประเทศชาติ กระบวนการดังกล่าวจะเกิดขึ้นได้นั้น มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีการปฏิรูปกองทัพเสียก่อน เพื่อนำไปสู่การสร้างทหารอาชีพอย่างแท้จริง โดยสิ่งสำคัญที่สุด คือ ผู้นำกองทัพต้องให้การยอมรับและสนับสนุนแนวทางการสร้างระบบทหารอาชีพที่เกิดขึ้นด้วย จึงจะทำให้การปฏิรูปกองทัพไทยประสบความสำเร็จอย่างเป็นรูปธรรม

สุรชาติ บำรุงสุข นักรัฐศาสตร์ชาวไทย ได้เสนอแนวทางและกระบวนการสร้างระบบทหารอาชีพในประเทศไทยอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสามารถแบ่งออกมาได้ 5 แนวทาง ดังนี้²⁴

1) **การสร้างค่านิยมทหารใหม่** ค่านิยมทหารมีส่วนสำคัญอย่างหนึ่งต่อการสร้างระบบทหารอาชีพ โดยการปลูกฝังค่านิยมในเรื่องบทบาท ภารกิจ จุดมุ่งหมาย และความรับผิดชอบของกองทัพ ซึ่งการกำหนดบทบาทภารกิจใหม่นี้ ต้องเน้นถึงภารกิจที่มีต่อการปกป้องมาตุภูมิและปลูกฝังให้รู้ถึงคำว่า อะไรคือผลประโยชน์ทางการเมือง, อะไรคือภัยคุกคาม, อะไรคือภารกิจ จึงควรจะมีการ

²³ พลอย ธรรมภิหรานนท์, (2560), พลเรือนควบคุมทหาร : หนทางสู่ประชาธิปไตยที่มีเสถียรภาพ, สืบค้นเมื่อ 15 มกราคม 2563, จาก <https://www.the101.world/civilian-control-of-the-military/>

²⁴ สุรชาติ บำรุงสุข, **จะปฏิรูปทหาร ต้องสร้างทหารอาชีพ จะสร้างทหารอาชีพ ต้องปฏิรูปทหาร.**

ปลูกฝังในโรงเรียนนายทหารชั้นสัญญาบัตรและโรงเรียนนายทหารชั้นประทวน ถ้ามีการสอนค่านิยมใหม่เหล่านี้อย่างเป็นทางการ นายทหารที่สำเร็จการศึกษา ออกมาก็คจะมีค่านิยมและทัศนคติที่ดีต่อรัฐบาลพลเรือนที่มาจาก การเลือกตั้ง ของประชาชน รวมถึงยังเป็นการลดการแทรกแซงทางการเมืองของทหารที่ เกิดขึ้นบ่อยครั้งในประเทศไทยอีกด้วย

2) การปฏิรูประบบการศึกษาใหม่ เพื่อให้กระบวนการสร้างระบบทหาร อาชีพมีความเข้มแข็งและดำเนินไปอย่างต่อเนื่องได้ จะต้องปฏิรูประบบการศึกษา ในโรงเรียนทหารเสียใหม่ ระบบเช่นนี้จะช่วยในการพัฒนาและปลูกฝัง ค่านิยมใหม่ ดังที่กล่าวไว้ในข้อ 1 และการฝึกศึกษาจะต้องดำเนินการในกรอบ ของค่านิยมใหม่ เพื่อสร้างกองทัพใหม่ที่มีประสิทธิภาพและมีความเป็นทหาร อาชีพที่มีอุดมการณ์ดีในกองทัพไทย

3) การสร้างความเข้มแข็งของการควบคุมทหารโดยพลเรือน การควบคุม ทหารโดยพลเรือนเป็นทิศทางหลักของการสร้างความสัมพันธ์พลเรือนและ ทหารในระบอบประชาธิปไตย โดยฝ่ายพลเรือนจะต้องได้รับการศึกษาที่ดี เพื่อให้เกิดความรู้และความเข้าใจต่อหลักนิยมและระบบการศึกษาของทหาร นอกจากนี้ รัฐบาลพลเรือนเองยังจะต้องเรียนรู้ในการจัดการความสัมพันธ์ ระหว่างรัฐบาล รัฐสภา และกองทัพอย่างสมดุล เพื่อก่อให้เกิดความเข้าใจที่ ชัดเจนภายใต้กรอบและแนวทางการใช้อำนาจของฝ่ายต่างๆ ตามรัฐธรรมนูญ อย่างเหมาะสม ทำให้เกิดความชัดเจนในสายการบังคับบัญชาระหว่างรัฐบาลกับ ฝ่ายความมั่นคงและยังรวมถึงการสร้าง ความชัดเจนของสายบังคับบัญชา ระหว่างนายกรัชมินตรีกับรัฐมนตรีกลาโหม เพื่อป้องกันความขัดแย้งในการใช้ อำนาจของแต่ละฝ่าย ทั้งนี้ การสร้างความเข้มแข็งผ่านการควบคุมทหารโดยพล เรือนยังหมายรวมถึงการเสริมสร้างบทบาทของฝ่ายนิติบัญญัติ ซึ่งจะต้องสร้าง ให้เกิดระบบตรวจสอบและถ่วงดุลระหว่างรัฐบาลกับรัฐสภาในบริบทของงาน ความมั่นคงและการดำเนินการทางยุทธศาสตร์อีกด้วย

4) การลดการคอร์รัปชันของทหาร เป็นอีกแนวทางหนึ่งในการสร้างทหารอาชีพ ซึ่งต้องมุ่งลดการคอร์รัปชันภายในกองทัพและบทบาททหารในเชิงธุรกิจ โดยมีระบบ การตรวจสอบและบทลงโทษอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ ระบบการตรวจสอบควรมีทั้ง จากภายในและภายนอกกองทัพ ถ้าหากจะให้ประสบผลสำเร็จควรให้รัฐสภามีอำนาจ

ในการตรวจสอบด้วยเช่นเดียวกัน เพื่อเป็นการถ่วงดุลอำนาจ ซึ่งรัฐบาลจะต้องไม่สร้างระบบต่างตอบแทนแก่นายทหารระดับสูงในกองทัพและต้องไม่เอานายทหารเหล่านั้นเข้ามาดำรงตำแหน่งในรัฐบาล รวมถึงต้องไม่มีการสร้างพรรคการเมืองที่มาจากทหารหรือพรรคคนอมีนิจของทหาร ซึ่งการกระทำเช่นนี้จะเป็นหลักประกันได้ว่าทหารจะไม่เข้ามายุ่งเกี่ยวทางการเมืองโดยตรง นอกจากนี้บทบาทของทหารในเชิงธุรกิจและการอาศัยช่องทางในอำนาจที่มีอยู่เพื่อแสวงหาผลประโยชน์ให้แก่ตนและพวกพ้องถือเป็นสิ่งที่ขัดแย้งกับการเป็นทหารอาชีพอย่างมาก ดังนั้น การที่พลเรือนจะควบคุมทหารได้จะต้องมีกระบวนการลดช่องทางการคอร์รัปชันและบทบาทในเชิงธุรกิจควบคู่กันไปด้วย

5) การลดการมีบทบาทในทางการเมืองของทหาร การจะสร้างความเชื่อมั่นต่ออาชีพให้แก่ทหาร มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องลดบทบาททางการเมืองของทหารลงหรือทำลายความเกี่ยวข้องทางการเมืองให้ได้อย่างเด็ดขาด โดยการสร้างกรอบแนวทางการกฎหมายผ่านการกำหนดภารกิจที่ชัดเจนและทหารจะต้องทำความเข้าใจถึงข้อจำกัดทางกฎหมายและอำนาจหน้าที่ของตนเองอย่างเคร่งครัด รวมถึงตระหนักถึงหลักสิทธิมนุษยชนของประชาชน เพื่อเป็นหลักประกันในการลดทอนบทบาททางการเมืองของตนลง ตลอดจนปรับเปลี่ยนความเข้าใจของทหารถึงบทบาทการเป็นผู้ปกป้องอธิปไตยอย่างแท้จริงและต้องยอมรับอำนาจของรัฐบาลพลเรือนที่มาจากทางเลือกตั้งของประชาชน ขณะเดียวกันต้องปรับทัศนคติเรื่องความภักดีต่อตัวบุคคลหรือความผูกพันกับกลุ่มการเมืองหรือพรรคการเมืองใดพรรคการเมืองหนึ่งเสียก่อน เพื่อเป็นการสร้างเอกภาพของกองทัพให้สามารถดำเนินไปได้ด้วยการแสดงบทบาทที่เหมาะสมและมุ่งปกป้องอธิปไตยของประชาชนเป็นสำคัญ

ดังนั้น แนวทางการปฏิบัติข้างต้นเป็นทิศทางสำคัญที่จะก่อให้เกิดกระบวนการสร้างทหารอาชีพในไทยและต้องตระหนักว่าการปฏิรูปกองทัพและสร้างระบบทหารอาชีพย่อมต้องเกิดควบคู่กันไปภายใต้แนวทางที่ชัดเจนของทุกภาคส่วน โดยเฉพาะอย่างยิ่งกองทัพและรัฐบาลพลเรือนต้องสร้างความสัมพันธ์ระหว่างกันเชิงระบบสายบังคับบัญชาที่สามารถยอมรับซึ่งกันและกันได้ โดยที่ไม่เข้าไปแทรกแซงการปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ระหว่างกัน อันเป็นการสร้างค่านิยมที่ดีและปราศจากการเข้าแทรกแซงทางการเมือง ทำให้ทหารกลายเป็น

มืออาชีพที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของกองทัพอย่างแท้จริง²⁵ เนื่องจากทหารอาชีพคือทหารที่ยอมรับความเป็นใหญ่ของประชาชนและพร้อมที่จะปฏิบัติตามหน้าที่ของตนตามคำสั่งรัฐบาลที่มาจาก การเลือกตั้งโดยประชาชน²⁶

2.3 แนวทางการสร้างระบบทหารอาชีพในประเทศสหรัฐอเมริกา

ความน่าสนใจของการสร้างระบบทหารอาชีพที่มีประสิทธิภาพจากต่างแดน ต้องมุ่งพิจารณาการผลิตทหารของประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งจะเน้นการฝึกฝนทักษะทางทหารและมุ่งให้ความรู้ทางวิชาการเช่นเดียวกับมหาวิทยาลัยชั้นนำ ไม่ใช่เพียงการใช้กำลังเข้าทำห้ำหั่นกันเท่านั้น เนื่องจากมีความจำเป็นต้องมีความชำนาญรอบด้านทั้งทางวิชาชีพทหารและทางวิชาการ เพื่อมุ่งให้เกิดองค์ความรู้ที่ดีอย่างรอบด้านและเพียงพอโดยพื้นฐานทางอาชีพ ซึ่งปรัชญาและหัวใจของระบบการผลิตทางทหารของสหรัฐอเมริกาวางอยู่บนฐานของสังคมเป็นหลักหรือมุ่งให้ผลผลิตมีความรอบรู้ พร้อมรองรับสิ่งใหม่ๆ อยู่เสมอ เนื่องจากเป็นการมองไปข้างหน้าในระดับกว้างและไกลกว่าขอบเขตของกองทัพ เนื่องจากทหารเหล่านี้เมื่อปลดประจำการก็ต้องออกสู่สังคมและโลกกว้าง ระบบการผลิตทหารของประเทศสหรัฐอเมริกาจึงมุ่งให้ทหารสามารถทำงานในกองทัพได้หรือออกไปทำงานฝ่ายพลเรือนหรือภาคเอกชนในระดับประเทศและต่างประเทศได้ด้วยเช่นเดียวกัน เพราะเป็นการผลิตทหารอาชีพที่มีความรู้เทียบเท่ากับบัณฑิตที่มีคุณภาพในสาขาต่างๆ จากมหาวิทยาลัยชั้นนำ²⁷

นอกจากนี้ โรงเรียนทหารของประเทศสหรัฐอเมริกาจะมีกระบวนการปลูกฝังให้เคารพในสิทธิมนุษยชนและหน้าที่ของทหารต่อประเทศชาติ ซึ่งก็คือการปกป้องประเทศเพียงอย่างเดียวและปกป้องพลเรือนแห่งรัฐ ทหารแต่ละนายจะถูกปลูกฝังด้วยอุดมการณ์ที่เต็มเปี่ยมต่อการรับใช้ชาติ ทำให้ภายหลังจาก

²⁵ เรื่องเดียวกัน.

²⁶ ทวีศักดิ์ เกิดโศคา, (2561), อาจารย์โรงเรียนนายร้อยเสนอบริบทหลักสูตรเน้นการสอนทหารใหม่ให้คิดเป็น วางรากฐานประชาธิปไตย, สืบค้นเมื่อ 15 มกราคม 2563, จาก <https://prachatai.com/journal/2018/09/78674>

²⁷ สรศักดิ์ งามขจรกุลกิจ และชัยญาพัทธ์ วิพัฒนานันทกุล, “ระบบการเรียนการสอนของโรงเรียนนายร้อยสหรัฐอเมริกากับปรัชญาและ “หัวใจ” ของการผลิตทหารอาชีพ,” วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 3(1), 180.

สำเร็จการศึกษาออกมา พวกเขาเหล่านั้นก็จะกลายเป็นทหารอาชีพที่มีคุณภาพ รู้จักบทบาทหน้าที่ของตนเองและมีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน รวมถึงมีจิตวิญญาณแห่งความเป็นนักรบและพลเรือนภายหลังจากที่ปลดประจำการ สมบูรณ์อย่างแท้จริง²⁸ ทำให้การผลิตทหารในประเทศสหรัฐอเมริกา จึงมีความแตกต่างกันกับการผลิตทหารของประเทศไทย ทั้งในด้านปรัชญา ทักษะ วิธีการคิด และกระบวนการ โดยการจะเป็นทหารอาชีพที่ดีได้จะต้องเน้นพื้นฐานความรู้ ความเข้าใจในเรื่องเงื่อนไขของความเป็นมนุษย์ สังคม และความเป็นไปของโลก ทำให้วิธีการคิด วิธีการฝึกฝนผ่านระบบการเรียนการสอนของโรงเรียนนายร้อย สหรัฐอเมริกา จึงไม่ได้ทำให้นักเรียนนายร้อยเกิดความแปลกแยกจากสังคม อย่างเด็ดขาด และที่สำคัญไม่ได้ทำให้ทหารมีความคิดว่าตนอยู่เหนือกว่าพลเรือน กล่าวคือ ไม่ได้เน้นแต่การสร้างความเป็นผู้นำแต่จะเน้นการฝึกฝนให้ทหารเกิดการ ยอมรับพลเรือนและความเป็นรัฐบาลของพลเรือนในระบอบประชาธิปไตย อันเป็นกระบวนการปลูกฝังที่เป็นระบบ²⁹

ดังจะเห็นได้ว่า ประเทศสหรัฐอเมริกาไม่เคยมีการรัฐประหารโดยทหารหรือ การแทรกแซงทางการเมืองของทหารเลยแม้แต่ครั้งเดียว เพราะพวกเขาถูกอบรมสั่งสอนมาให้รู้จักบทบาทหน้าที่ของตนเองอย่างเคร่งครัดผ่านอุดมการณ์ของการเป็นทหารอาชีพอย่างแท้จริง ด้วยเหตุนี้ การผลิตทหารอาชีพในประเทศ สหรัฐอเมริกา จึงไม่ใช้การเน้นความเป็นใหญ่ของทหารและไม่ใช้การผลิตทหาร อาชีพที่เก่งแต่การรบเพียงอย่างเดียว หากยังมีความเป็น “นักวิชาการใน เครื่องแบบ” หรือ “พลเมืองพร้อมรบ” สอดแทรกไปในตัวอีกด้วย เพราะใน ความเป็นทหารอาชีพนั้นยังมีความเป็นบัณฑิตหรือปัญญาชนอย่างสมบูรณ์ คือ เป็นผู้มีความรู้ทางด้านหลักวิชาการ มีความคิดความอ่านเช่นเดียวกับบัณฑิต ของมหาวิทยาลัยทั่วไป³⁰

ดังนั้น ด้วยระบบการเรียนการสอนของโรงเรียนทหารเช่นนี้ จึงมีลักษณะ เป็นการผลิตพลเมืองที่มีคุณภาพตามระบอบประชาธิปไตยไปในตัวนั่นเอง และ

²⁸ เรื่องเดียวกัน, 181.

²⁹ สรศักดิ์ งามขจรกุลกิจ และชัยญาพัทธ์ วิพัฒนานันท์กุล, ระบบการเรียนการสอนของ โรงเรียนนายร้อยสหรัฐอเมริกากับปรัชญาและ “หัวใจ” ของการผลิตทหารอาชีพ, 176.

³⁰ เรื่องเดียวกัน, 186.

ยังเป็นการทำให้นักเรียนทหามีความเป็นผู้ใหญ่ มีความพร้อมทั้งทางร่างกาย และจิตใจ ความรู้ทางด้านวิชาชีพของทหและวิชาการพลเรือน การเข้าใจ สังคมและโลกกว้างเพิ่มมากขึ้น การยอมรับความแตกต่างและความหลากหลาย อย่างเท่าเทียม การเคารพสิทธิมนุษยชนระหว่างกัน รวมถึงยังเป็นการสร้างความสัมพันธ์อันดีภายใต้การรับรู้ขอบเขตของบทบาทหน้าที่ระหว่างทหและพลเรือน ซึ่งนำไปสู่การยอมรับรัฐบาลพลเรือนที่มาจากการเลือกตั้งของประชาชนในท้ายที่สุด

3. การปฏิรูปกองทัพไทยในมุมมองของสถาบันทห

สำหรับมุมมองของสถาบันทหไทยกับการปฏิรูปกองทัพไทยตามที่ปรากฏ ในรัฐธรรมนูญทุกฉบับนั้นยังไม่มีประเด็นชัดเจน โดยเฉพาะอย่างยิ่งรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ซึ่งได้บัญญัติหมวด 5 หน้าที่ของรัฐ มาตรา 52 ที่ระบุว่า³¹

“รัฐต้องพิทักษ์รักษาไว้ซึ่งสถาบันพระมหากษัตริย์ เอกราช อธิปไตย บูรณภาพแห่งอาณาเขตและเขตที่ประเทศไทยมีสิทธิอธิปไตยเกียรติภูมิและผลประโยชน์ของชาติ ความมั่นคงของรัฐและความสงบเรียบร้อยของประชาชน เพื่อประโยชน์แห่งการนี้ รัฐต้องจัดให้มีการทหาร การทูต และการข่าวกรองที่มีประสิทธิภาพ

กำลังทหารให้ใช้เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาประเทศด้วย”

ทั้งนี้ กองทัพมีมุมมองต่อการยกเลิกการเกณฑ์ทหารว่า อาจจะขัดแย้งกับรัฐธรรมนูญ ซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศและหากมีสถานการณ์ฉุกเฉินหรือภัยคุกคามที่คาดไม่ถึงถึงกองทัพอาจจะไม่สามารถรับมือได้ทันทั่วถึงที่ต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น จึงยังไม่ควรมีการยกเลิกระบบการเกณฑ์ทหาร อีกทั้งกองทัพยังให้ความเห็นว่าควรศึกษาและทำความเข้าใจต่อความรู้สึกของพลทหทุกนายที่ได้ชื่อว่าเป็น “รั้วของชาติ” เนื่องจากระบบการเกณฑ์ทหารอาจจะไม่ได้เป็นการไปลดรอนสิทธิมนุษยชนของพลเรือนเสียทั้งหมด เพราะบางส่วนก็สมัครใจเข้ามารับใช้ชาติ แต่หากมองเพียงหลักการสากลแล้วด้วยการ

³¹ รัฐสภา, รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560, 37-38.

ลิดรอนสิทธิมนุษยชนตามรัฐธรรมนูญ ซึ่งปรากฏในมาตรา 50 อนุมาตรา 5 แล้วจะมีบุคคลใดที่จะสมัครใจเข้ามาบริหารราชการทหารอีกในอนาคต

อนึ่ง ประเทศต่างๆ ในโลกมีอยู่จำนวน 39 ประเทศ ที่ยังใช้ระบบการเกณฑ์ทหารอยู่ และจำนวน 13 ประเทศที่ยกเลิกการเกณฑ์ทหารไปแล้ว และอีกจำนวน 29 ประเทศที่ไม่มีการเกณฑ์ทหาร แต่ก็มีหลายประเทศที่ยกเลิกการเกณฑ์ทหารไปแล้วได้มีการพิจารณากลับมาใช้อีก อาทิ ประเทศสวีเดน ประเทศลิทัวเนีย และประเทศจอร์แดน เป็นต้น รวมถึงยังมีประเทศที่กำลังพิจารณาการนำระบบการเกณฑ์ทหารกลับเข้ามาใช้ใหม่ เช่น ประเทศอิตาลี ประเทศเยอรมนี และฝรั่งเศส เป็นต้น สำหรับประเทศไทยใช้รูปแบบผสม กล่าวคือ ใช้วิธีการเกณฑ์ทหารและการสมัครใจเข้ารับราชการทหารควบคู่กันไป โดยทหารที่เข้ารับราชการสามารถแบ่งออกมาได้ 3 กลุ่ม คือ

กลุ่มแรก บุคคลที่สมัครใจและมีความปรารถนาที่จะเข้ารับราชการทหาร

กลุ่มที่สอง บุคคลที่มีมุมมองต่อการรับราชการทหารว่าเป็นหน้าที่ของชายไทย ซึ่งกลุ่มนี้จะเข้ารับการตรวจเลือกเพื่อจับสลากไปค่า-ใบแดง

กลุ่มที่สาม บุคคลที่ไม่มีความประสงค์เข้ารับราชการทหาร³²

อย่างไรก็ตาม การใช้รูปแบบผสมเป็นกระบวนการที่มุ่งให้เกิดความสมดุลของการทำหน้าที่ของปวงชนชาวไทยตามรัฐธรรมนูญตามมาตรา 50 อนุมาตรา 5 โดยกระทรวงกลาโหมได้ยืนยันและให้คำมั่นเกี่ยวกับการเข้ารับราชการทหารกองประจำการของชายไทยทุกคนไม่ว่าจะเข้ามาโดยวิธีใด กองทัพจะช่วยเหลือดูแลเรื่องสิทธิประโยชน์และคุณภาพชีวิตของทหารทุกคนายให้ดีขึ้น รวมถึงยังมีความเชื่อมั่นว่าชายไทยที่ผ่านการเกณฑ์ทหารทุกคน ภายหลังจากปลดประจำการไปแล้ว พวกเขาเหล่านั้นจะกลายเป็นผู้นำทางสังคมและผู้นำครอบครัวที่ดี ไม่สร้างปัญหาความเดือดร้อนให้แก่สังคม เป็นผู้ที่มีระเบียบวินัย มีอุดมการณ์รักชาติ และเป็นประชาชนที่มีคุณภาพของประเทศชาติต่อไป³³

³² มติชนออนไลน์, (2562), กท.ตั้งโต๊ะแถลง ความจำเป็นต้องมีเกณฑ์ทหาร วอนพรรคการเมือง อย่ายกเป็นนโยบาย, สืบค้นเมื่อ 15 มกราคม 2563 จาก https://www.matichon.co.th/politics/news_1382520

³³ เรื่องเดียวกัน.

ฉะนั้น มุมมองของกองทัพยังมีความต้องการให้ชาวไทยทุกคนเข้ารับการเกณฑ์ทหารอยู่ แม้ว่าทหารที่ประจำการจะไม่ได้ออกไปสู้รบ แต่ก็ต้องมีการเตรียมกำลังพลให้พร้อมอยู่เสมอ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากมองในงานด้านความมั่นคง ส่วนกรณีที่สังคมยังรู้สึกว่าการเกณฑ์ถูกนำไปเป็นพลทหารรับใช้ที่บ้านพักของนายทหารนั้น กองทัพให้เหตุผลว่ามีจำนวนน้อยมากหรือแทบจะไม่มีเลย ซึ่งนโยบายหลักของกองทัพไม่มีความประสงค์ให้ทหารปฏิบัติภารกิจที่ไม่เหมาะสมต่อบทบาทหน้าที่ของตน สำหรับกระแสการเรียกร้องให้มีการยกเลิกระบบการเกณฑ์ทหาร กองทัพยังมีความเห็นว่า ควรจะต้องศึกษาและทำความเข้าใจกันให้ดีเสียก่อน ไม่อยากให้มีการพูดอย่างเลื่อนลอยเพราะอาจจะกระทบกระเทือนต่อจิตใจของผู้ปฏิบัติหน้าที่ โดยพลทหารทุกคนถือว่าเป็น “รั้วของชาติ” ที่มีชีวิตจิตใจ จึงควรหันมาให้เกียรติและให้กำลังใจในการทำงานมากกว่าการมุ่งยกเลิกระบบการเกณฑ์ทหารที่อาจทำให้กระทบต่อความมั่นคงของชาติได้³⁴

สำหรับมุมมองของผู้บัญชาการทหารบกคนปัจจุบันมองว่า หากไม่มีระบบการเกณฑ์ทหารก็จะไม่มีใครทำหน้าที่ปกป้องประเทศชาติ ซึ่งทหารก็คือ “ประชาชน” เมื่อพวกเขาไม่ได้สวมเครื่องแบบ เพราะฉะนั้น “ทหารคือหลักความมั่นคงแห่งประชาธิปไตย” และเป็นผู้ปกป้องอธิปไตยของชาติ รวมถึงผู้บัญชาการทหารบกยังไล่ให้บุคคลที่มีแนวคิดยกเลิกระบบการเกณฑ์ทหารไปฟังเพลง “หนักแผ่นดิน” เนื่องจากมองว่ากลุ่มบุคคลเหล่านี้เป็นกลุ่มเอียงซ้ายมุ่งในระบอบคอมมิวนิสต์และยังมองทหารเป็นอุปสรรคต่อระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข³⁵

³⁴ มติชนออนไลน์, กท.ตั้งโต๊ะแถลง ความจำเป็นต้องมีเกณฑ์ทหาร วอนพรรคการเมืองอย่ายกเป็นนโยบาย.

³⁵ BBC NEWS THAI, (2562), อภิรักษ์ คงสมพงษ์ : ชี้นักธุรกิจการเมือง นักวิชาการฝึกฝึคองมา “คุกคามความมั่นคง”, สืบค้นเมื่อ 15 มกราคม 2563, จาก <https://www.bbc.com/thai/thailand-50009884>

4. การลิดรอนสิทธิมนุษยชนภายใต้ระบบการเกณฑ์ทหารของประเทศไทย

การเกณฑ์ทหารในรัฐชาติสมัยใหม่เกิดขึ้นครั้งแรกที่ประเทศฝรั่งเศสในช่วงภายหลังการปฏิวัติปี ค.ศ. 1789 โดยเป็นการเกณฑ์ชาวนาและช่างฝีมือมาฝึกฝนให้เป็นทหาร ทำให้กองทัพฝรั่งเศสมีความแข็งแกร่งเป็นอย่างมากพิจารณาได้จากกำลังทหารในปี ค.ศ. 1792 มีจำนวน 130,000 นาย และพุ่งทะยานขึ้นเป็น 600,000 นาย ในปี ค.ศ. 1794³⁶ ต่อมาประเทศรัสเซียได้นำระบบการเกณฑ์ทหารไปบังคับใช้ในปี ค.ศ. 1814 จนขยายไปยังชาติต่างๆ ทั้งในทวีปยุโรปและภูมิภาคอื่นๆ อย่างแพร่หลายทั่วโลก เพื่อเพิ่มศักยภาพทางด้านกำลังพลให้กับกองทัพของตน³⁷

สำหรับประเทศไทยมีการตรากฎหมายเกี่ยวกับการรับราชการทหารฉบับแรกชื่อว่า “พระราชบัญญัติการเกณฑ์ทหาร ร.ศ. 124” (พ.ศ. 2448) โดยมีจุดประสงค์เพื่อให้ได้ทหารมาประจำการและมีการฝึกหัดระเบียบวินัยตามรูปแบบของกองทัพประเทศตะวันตก ผลจากการตรากฎหมายฉบับนี้ทำให้ทหารทุกนายต้องขึ้นโดยตรงต่อพระมหากษัตริย์ ซึ่งก่อนหน้านี้ประชาชนที่เป็นทหารจะขึ้นตรงต่อรัฐบำงหรือต่อเจ้าขุนมูลนายบ้าง แต่ก็มีข้อยกเว้นการรับราชการทหารให้แก่เชื้อพระวงศ์และกรณีอื่นๆ ค่อนข้างมาก

ต่อมาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 6) ได้ทรงประกาศใช้ “พระราชบัญญัติการเกณฑ์ทหาร พ.ศ. 2460” ขึ้นมาแทนเนื่องจากพระราชบัญญัติฉบับก่อนหน้านี้นี้มีข้อยกเว้นมากเกินไป ซึ่งขัดกับบริบทของรัฐที่ต้องการจำนวนพลเมืองชายมากที่สุดเข้ารับการฝึกทหารอันเป็นผลมาจากการเกิดสงครามโลกครั้งที่ 1

ต่อมาภายหลังจากการ “ปฏิวัติสยาม” ในปี พ.ศ. 2475 ได้มีการตรา “พระราชบัญญัติการเกณฑ์ทหาร พ.ศ. 2475” เพื่อแก้ไขให้มีความเหมาะสมกับสภาพการณ์หลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง และมีการตรา “พระราชบัญญัติลักษณะเกณฑ์ทหาร พ.ศ. 2479” เพื่อวางหลักการเกี่ยวกับการรับราชการ

³⁶ Levi, M., “The Institution of Conscription,” *Social Science History*, 20 (1), 134.

³⁷ ศิวัช ศรีโศคนางกุล และเทอดศักดิ์ ไปจันทิก, “การเกณฑ์ทหารกับการทรมาน และการละเมิดสิทธิมนุษยชนต่อทหารเกณฑ์ในประเทศไทย: บทวิเคราะห์จากมุมมองหนังสือรัฐศาสตร์ไม่ฆ่า,” *วารสารนิติสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่*, 10(2), 50.

ทหารให้มีความทันสมัยมากขึ้น หลังจากนั้น มีการตรา “พระราชบัญญัติรับราชการทหารกองประจำการ พ.ศ. 2497” โดยเป็นฉบับที่มีการใช้มาอย่างต่อเนื่องเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน³⁸

ทั้งนี้ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ยังคงมีบทบัญญัติให้บุคคลต้องรับใช้ชาติโดยการเป็นทหาร ซึ่งยึดโยงกับ “พระราชบัญญัติรับราชการทหารกองประจำการ พ.ศ. 2497” ผ่านระบบการเกณฑ์ทหาร ฉะนั้น หากพิจารณาจะเห็นได้ว่า กฎหมายดังกล่าวมีความขัดแย้งกับหลักสิทธิมนุษยชนสากลและยังเป็นลักษณะระบบเผด็จการที่รัฐบังคับใช้กับประชาชนของตนอีกด้วย ประเทศที่มีการปกครองระบอบประชาธิปไตยไม่ควรมีระบบนี้ โดยอ้างอิงจากงานวิจัยหลายชิ้นสามารถยืนยันได้ว่า ระบบที่ให้พลเรือนสมัครใจเข้ามาเป็นทหารนั้นมีประสิทธิภาพที่ดีกว่าระบบการเกณฑ์ทหาร เนื่องจากเป็นกระบวนการที่สิ้นเปลืองงบประมาณเป็นอย่างมาก เพราะบุคคลที่ถูกเกณฑ์เข้ามาโดยไม่สมัครใจนั้น จะไม่มีความใส่ใจในการฝึกฝนวิชาชีพและทักษะทางทหาร ได้ดีเท่ากับบุคคลที่สมัครใจเข้ามาเป็นทหารโดยตรง กอปรกับในแต่ละปีจะมีข่าวการละเมิดสิทธิมนุษยชน การเสียชีวิต การซ้อมทรมาน และการที่นายทหารรับเงินเดือนของทหารเกณฑ์โดยไม่มอบให้แก่พลทหารโดยตรง ซึ่งถือเป็นหนึ่งในรูปแบบการทุจริตคอร์รัปชันและสร้างปัญหาสุขภาพจิตให้แก่ทหารเกณฑ์³⁹

ปัญหาที่เกิดขึ้นเหล่านี้ ผู้นำกองทัพจึงควรเปลี่ยนวิธีการคิดใหม่ โดยไม่มองว่าบุคคลที่สมัครใจเข้ามาเป็นทหาร คือ พลทหารชั้นต่ำในกองทัพ แต่ควรมองว่ากองทัพคือระบบที่รับพลเรือนเข้ามาเรียนรู้พัฒนาทักษะต่างๆ เพื่อเป็นการสร้างกำลังรบหลักของกองทัพในยามศึกสงครามและสร้างพลเรือนที่มีทักษะอาชีพ ในยามสงบหรือปลดประจำการออกสู่สังคม รวมถึงควรมองถึงหลักการเคารพสิทธิมนุษยชนของบุคคลเป็นสำคัญเพื่อไม่ให้นำไปสู่การลิดรอนและละเมิดสิทธิเสรีภาพของบุคคลที่เป็นทหารประจำการอยู่ในกองทัพ อย่างไรก็ตามการเกณฑ์ทหารไม่เพียงแต่เป็นการลิดรอนสิทธิของบุคคล แต่ยังนำไปสู่การ

³⁸ เรื่องเดียวกัน, 50-51.

³⁹ ศิวัช ศรีโภคางกุล และเทอดศักดิ์ ไปจันทัก, การเกณฑ์ทหารกับการทรมาน และการละเมิดสิทธิมนุษยชนต่อทหารเกณฑ์ในประเทศไทย: บทวิเคราะห์จากมุมมองหนังสือรัฐศาสตร์ไม่ฆ่า, 50.

สร้างสภาวะความเครียดให้กับคนที่ถูกเกณฑ์เข้าไปในค่ายทหารอีก เนื่องจากมีการลงโทษที่รุนแรงโดยการถูกรุมซ้อมและการทรมานต่างๆ นานา หรือการนำทหารเกณฑ์ไปปรับใช้ตามบ้านพักของนายทหาร ซึ่งไม่ใช่รูปแบบของการฝึกเพื่อเข้าไปเป็นทหารรับใช้ชาติแต่อย่างใด นอกจากนี้ บางท่านอาจจะได้ยินคำกล่าวที่ว่า “ลูกผู้ชายไทยต้องไปเกณฑ์ทหารเพื่อรับใช้ชาติ ปกป้องบ้านเมือง” ซึ่งมันเป็นเพียงการโฆษณาชวนเชื่อและปลุกฝังค่านิยมแบบผิดๆ จากรัฐ เพราะคำถามที่ตามมาคือ “ทหารเป็นเพียงอาชีพเดียวที่ตอบโจทย์ทั้งความเป็นลูกผู้ชายและรับใช้ชาติบ้านเมืองได้จริงหรือไม่” หรือ “การรับใช้ชาติต้องเป็นทหารเพียงอย่างเดียวหรือเปล่า”⁴⁰ เนื่องจากบางครั้งการเกณฑ์ทหารอาจจะเป็นการจำกัดสิทธิของบุคคลในการประกอบอาชีพโดยสุจริตในระยะเวลาที่ค่อนข้างยาวนาน กล่าวคือ เมื่อบุคคลถูกคัดเลือกเข้าไปเป็นทหาร 2 ปี โดยที่มีอาชีพอื่นอยู่ก่อนหน้าที่จะเข้าประจำการในกองทัพ บุคคลนั้นก็ย่อมจะเสียโอกาสและเวลาในการประกอบอาชีพของตน เพื่อสร้างรายได้ให้แก่ครอบครัวเป็นเวลาถึง 2 ปีเต็ม ซึ่งไม่ได้สร้างประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจให้แก่ประเทศชาติเลย

ดังนั้น สุดท้ายแล้วภาพที่ปรากฏออกมาสู่สาธารณชนต่อระบบการเกณฑ์ทหารยังคงเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนต่อบุคคล ซึ่งถือเป็นการลดเกียรติศักดิ์ศรีและคุณค่าของความเป็นมนุษย์ ทำให้บุคคลพลเรือนส่วนหนึ่งปฏิเสธที่จะเข้ารับการตรวจเลือกเข้าเกณฑ์ทหารตามอุดมการณ์ที่รัฐพยายามปลุกฝัง ฉะนั้น ประเทศไทยต้องมีการปฏิรูปกองทัพโดยการยกเลิกการเกณฑ์ทหารและมุ่งใช้ระบบการสมัครใจเข้าเป็นทหารทดแทน เนื่องจากปัจจุบันประเทศต่างๆ ไม่ได้มุ่งทำสงครามการสู้รบดังเช่นในอดีตที่ผ่านมา แต่การสู้รบที่ปรากฏจะเป็นการสู้รบบนสนามเศรษฐกิจเสียมากกว่า ทำให้การเกณฑ์ทหารจึงไม่มีความจำเป็นอีกต่อไป โดยยุคสมัยความยิ่งใหญ่ของกองทัพที่มุ่งสร้างกำลังพลเพื่อเอาไว้มขขญประเทศอื่นๆ นั้นได้สิ้นสุดลงแล้ว ถือเป็นเหตุผลสำคัญที่ประเทศไทยควรยุติการลิดรอนสิทธิมนุษยชนโดยระบบการเกณฑ์ทหารตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ

⁴⁰ กลุ่มการศึกษาเพื่อความเป็นไท, (2562), ระบบเกณฑ์ทหารยังจำเป็นอยู่อีกหรือ?, สืบค้นเมื่อ 15 มกราคม 2563, จาก <https://elsiam.org/is-conscription-for-military-necessary/>

5. บทสรุป

“สิทธิมนุษยชน” (Human Rights) มีความสำคัญต่อการดำเนินวิถีชีวิตของปัจเจกบุคคล เนื่องจากเป็นสิ่งที่ชี้ให้เห็นถึงเท่าเทียมกันของคนในสังคมไม่ว่าบุคคลนั้นจะมีเชื้อชาติ เพศ ศาสนา หรือความแตกต่างอื่นใด ย่อมมีศักดิ์ศรีในฐานะของความเป็นมนุษย์เสมอภาคกัน แต่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 หมวด 4 หน้าที่ของปวงชนชาวไทย มาตรา 50 อนุมาตรา 5 ได้ระบุให้บุคคลมีหน้าที่ต้องรับราชการทหารตามที่กฎหมายบัญญัติ ถือเป็น การลิดรอนสิทธิมนุษยชนที่ถูกกำหนดในกฎหมายสูงสุดของประเทศ ซึ่งหากไม่กระทำตามก็จะต้องได้รับโทษโดยมีลักษณะที่ขัดกับหลักสิทธิมนุษยชนสากล กอปรกับสังคมในยุคปัจจุบันไม่ได้มีสงครามที่ต้องเข้าสู่สนามรบเพื่อรบราฆ่าฟันทำห้ำหั่นกันดังเช่นในอดีตที่ผ่านมา แต่สนามรบถูกเปลี่ยนแปลงสภาพเป็นเรื่องของสนามการค้าที่สู้รบกันทางระบบเศรษฐกิจ จึงถือเป็นเหตุผลสำคัญที่ระบบการเกณฑ์ทหารสมควรถูกยกเลิกไปโดยไม่มีข้อแม้ใดๆ เพราะเป็นการเสียค่าใช้จ่ายที่สิ้นเปลืองงบประมาณของประเทศในเชิงเศรษฐศาสตร์

6. ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

การเกณฑ์ทหารถือเป็นการลิดรอนสิทธิมนุษยชนตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายรัฐธรรมนูญ จึงควรมีการปฏิรูปกองทัพไทยเพื่อให้เกิดกองทัพยุคใหม่ที่มีประสิทธิภาพและไม่ถูกใช้เป็นเครื่องมือทางการเมืองอย่างเช่นที่ผ่านมาในอดีต ทั้งนี้ ผู้เขียนและคณะสามารถสรุปแนวทางของการปฏิรูปกองทัพไทยอันเป็นกระบวนการที่สามารถลดการลิดรอนสิทธิมนุษยชนต่อปวงชนชาวไทยตามบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญ ออกมาได้ 4 ประการ ดังนี้

ประการแรก การแก้ไขรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยให้เอื้อต่อการปฏิรูปกองทัพ ตามรัฐธรรมนูญปี 60 หมวด 4 หน้าที่ของปวงชนชาวไทย มาตรา 50 อนุมาตรา 5 ที่ระบุว่า “รับราชการทหารตามที่กฎหมายบัญญัติ” ถือเป็นข้อความที่มุ่งหมายต่อบุคคลให้เข้ามาทำหน้าที่รับใช้ชาติผ่านระบบเกณฑ์ทหาร หากหลีกเลี่ยงก็จะได้รับบทลงโทษตามกฎหมาย กล่าวคือ มาตรา 50 อนุมาตรา 5 มีลักษณะเป็นการลิดรอนสิทธิมนุษยชนของปวงชนชาวไทยตามกฎหมายสูงสุดของประเทศ ฉะนั้น ควรมีการแก้ไขรัฐธรรมนูญมาตราดังกล่าว

เพื่อให้เอื้อต่อการปฏิรูปกองทัพอย่างสมบูรณ์อันเป็นกระบวนการขั้นแรกเลยก็ว่าได้ที่จะทำให้เกิดการดำเนินงานต่อยอดในการยุติระบบการเกณฑ์ทหารจนนำไปสู่การออกกฎหมายที่ไม่เป็นการลิดรอนสิทธิมนุษยชนตามระบอบประชาธิปไตย

ประการที่สอง การใช้แนวทางสมัครใจผ่านระบบทหารอาชีพหรือทหารอาสา
ในปัจจุบันประเทศที่พัฒนาแล้วส่วนใหญ่ยกเลิกระบบการเกณฑ์ทหาร จึงควรมีการปฏิรูปกองทัพใหม่โดยใช้ระบบสมัครใจเป็นทหารแทนแบบเต็มรูปแบบ ซึ่งที่ผ่านมาทางกองทัพยังไม่สามารถสร้างความเชื่อมั่นและมั่นใจให้แก่ผู้ที่ถูกเกณฑ์เข้าเป็นทหารให้เลิกหวาดกลัวต่อการละเมิดสิทธิมนุษยชนภายในค่ายทหารได้ ดังนั้น หากกองทัพต้องการทหารที่มีคุณภาพจึงควรเริ่มจากผู้ที่สมัครใจเป็นหลัก จะทำให้ได้ทหารที่มีอุดมการณ์ต่อการรับใช้ชาติเต็มเปี่ยมและไม่เข้ามายุ่งเกี่ยวกับการเมือง รวมถึงการเคารพรัฐบาลพลเรือนที่มีมาจากการเลือกตั้งของประชาชน และสิ่งสำคัญที่สุด คือ รัฐไม่ควรละเมิดสิทธิมนุษยชนโดยการใช้กฎหมายสูงสุดของประเทศบีบบังคับให้พลเรือนกระทำการใดที่ขัดต่อสิทธิและเสรีภาพของตนเองในการเข้ารับราชการทหาร

ประการที่สาม การประกอบอาชีพตามความถนัดของบุคคลทดแทนการเกณฑ์ทหาร การรับใช้ชาติไม่ควรจำกัดเพียงการเข้ารับการเกณฑ์ทหารเพียงอย่างเดียว ควรมีการกำหนดการประกอบอาชีพอย่างอื่นตามความถนัด เพื่อให้เหมาะสมกับความเชี่ยวชาญและชำนาญของแต่ละบุคคล เช่น บุคคลที่ประกอบอาชีพหน่วยงานกู้ภัยควรให้เข้าทำงานในฝ่ายป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพื้นที่ใกล้บ้าน เนื่องจากมีความเชี่ยวชาญในการใช้อุปกรณ์ช่วยเหลือผู้ประสบภัยเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว บุคคลที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมควรให้เข้าทำงานสำนักงานเกษตรอำเภอ เพื่อให้ได้มีโอกาสลงพื้นที่และช่วยเหลือประชาชนที่เดือดร้อนได้อย่างมีประสิทธิภาพอันเป็นผลพวงมาจากการเป็นเกษตรกรอยู่ก่อนแล้ว จึงน่าจะมีความเข้าใจบริบทของท้องถิ่นได้ดีกว่าข้าราชการที่สอบบรรจุรับราชการที่ส่วนใหญ่จะมีความเชี่ยวชาญทางด้านหลักการและเอกสารเป็นหลัก บุคคลที่ประกอบอาชีพเกี่ยวกับการซ่อมรถยนต์หรือรถจักรยานยนต์ควรให้เข้าทำงานหน่วยงานต่างๆ ที่มีหน่วยซ่อมบำรุง เพื่อให้บุคคลเหล่านี้ได้เข้าทำงานตามที่ตนเองมีความเชี่ยวชาญเป็นพิเศษ เป็นต้น

โดยการประกอบอาชีพตามความถนัดของบุคคลทดแทนการเกณฑ์ทหารต้องกำหนดระยะเวลาให้แน่นอน เพื่อให้บุคคลจะสามารถประกอบอาชีพในชีวิตประจำวันอันเป็นการสร้างรายได้ให้แก่ตนและครอบครัวได้อีกทางหนึ่งด้วย ถือเป็นแนวทางที่มีความน่าสนใจและควรนำมาปรับใช้ ซึ่งน่าจะสร้างประโยชน์ทางสังคมและความคุ้มค่าทางเศรษฐกิจต่อประเทศได้มากกว่าการเกณฑ์ทหารที่ทำให้บุคคลเสียทั้งเวลาและโอกาสในการทำหน้าที่เงินไม่อาจที่จะสร้างรายได้ให้แก่ตนเองและครอบครัวได้

ประการที่สี่ การปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ของทหารผ่านสถาบันการศึกษา ประเทศที่ปกครองโดยระบอบประชาธิปไตยที่แท้จริง จะมีแนวทางการบัญญัติกฎหมายต่างๆ ที่ไม่เป็นการละเมิดต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชน ขณะเดียวกัน กองทัพก็ต้องเปลี่ยนมุมมองต่อการรับใช้ชาติของประชาชนด้วยเช่นเดียวกันผ่านสถาบันการศึกษาทั้งระดับชั้นประถมและมัธยมศึกษา โดยสร้างกระบวนทัศน์เพื่อให้เกิดความสอดคล้องกับรูปแบบการปกครองประเทศ ซึ่งพิจารณาได้จากการสร้างกองทัพที่เข้มแข็งผ่านระบบทหารอาชีพหรือทหารอาสาตามอย่างประเทศสหรัฐอเมริกาและฝรั่งเศส นอกจากนี้กองทัพต้องไม่ใช่ทหารเกณฑ์เป็นเครื่องมือในทางการเมืองต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการรัฐประหารที่เกิดขึ้นบ่อยครั้งหรือการต่อรองเพื่อของบประมาณสนับสนุนประจำปีที่สูงเกินความจำเป็น และควรสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างทหารกับพลเรือน อันจะนำพาประเทศไปสู่ความเจริญได้ในอนาคต

บรรณานุกรม

- กลุ่มการศึกษาเพื่อความเป็นไท. (2562). **ระบบเกณฑ์ทหารยังจำเป็นอยู่อีกหรือ?** สืบค้นวันที่ 15 มกราคม 2563, จาก <https://elsiam.org/is-conscription-for-military-necessary/>
- กวี รัชชชน. (2541). **บริหารรัฐกิจใหม่**. กรุงเทพฯ: โอ.เอส.พริ้นติ้ง เฮ้าส์.
- จรัญ โฆษณานันท์. (2545). **สิทธิมนุษยชนไร้พรมแดน**. กรุงเทพฯ: พิมพ์ลักษณ์.
- จูไรรัตน์ จุลจักรวิวัฒน์. (2547). **นโยบายสาธารณะ**. วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชลธิรา สัตยวิวัฒน์. (2546). **สิทธิชุมชนท้องถิ่น กรณีเขื่อนปากมูล**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์นิติธรรม.
- ทวีศักดิ์ เกิดโกคา. (2561). **อาจารย์โรงเรียนนายร้อยเสนอปรับหลักสูตรเน้นการสอนทหารใหม่ให้คิดเป็น วางรากฐานประชาธิปไตย**. สืบค้นวันที่ 15 มกราคม 2563, จาก <https://prachatai.com/journal/2018/09/78674>
- นภาพร อติวานิชยพงศ์. (2555). **แนวคิดสิทธิมนุษยชนและความเป็นชายขอบ**. เอกสารประกอบคำบรรยายวิชา ทฤษฎีสังคมศาสตร์ว่าด้วยการพัฒนา 1. กรุงเทพฯ: สำนักบัณฑิตอาสาสมัคร มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พุทธชาติ ทองแถม. (ม.ป.ป.). **หน้าที่ของชนชาวไทย**. สืบค้นวันที่ 10 มกราคม 2563, จาก <http://wiki.kpi.ac.th/index.php?title=หน้าที่ของชนชาวไทย>
- พลอย ธรรมาภิรานนท์. (2560). **พลเรือนควบคุมทหาร : หนทางสู่ประชาธิปไตยที่มีเสถียรภาพ**. สืบค้นเมื่อ 15 มกราคม 2563, จาก <https://www.the101.world/civilian-control-of-the-military/>
- มติชนออนไลน์. (2562). **กท.ตั้งโต๊ะแถลง ความจำเป็นต้องมีเกณฑ์ทหารวอนพรรคการเมือง อย่ายกเป็นนโยบาย**. สืบค้นวันที่ 15 มกราคม 2563, จาก https://www.matichon.co.th/politics/news_1382520
- ยุทธศาสตร์ หน่อแก้ว. (2563). **รัฐธรรมนุญฉบับประชาชนกับการผลักดันแนวทางประชานิยมภายใต้การสนับสนุนรัฐบาลของชนชั้นรากหญ้าในสังคมไทย**, วารสารนิติ รัฐกิจ และสังคมศาสตร์ สำนักวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย, 4(1), 62.

- ยุทธศาสตร์ หน่อแก้ว และคณะ. (2561). การจัดการความเสี่ยงเชิงกลยุทธ์ ภายใต้การบริหารของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) พ.ศ. 2557-2561. **วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์**, 3(1), 85-86.
- รัฐสภา. (2560). **รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560**. กรุงเทพฯ: รัฐสภา.
- วิชัย สังข์ประไพ. (ม.ป.ป.). **หลักสิทธิมนุษยชนในประเทศไทย**. เอกสารวิชาการส่วนบุคคล, วิทยาลัยรัฐธรรมนูญ สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ.
- ศิวัช ศรีโศคางกุล. (2560). กระบวนการสร้างประชาธิปไตยผ่านการปฏิรูปกองทัพและการสร้างความปรองดองใน ประเทศอินโดนีเซีย, **วารสารการบริหารปกครอง**, 6(1), 61-84.
- ศิวัช ศรีโศคางกุล และเทอดศักดิ์ ไปจันทิก. (2560). การเกณฑ์ทหารกับการทรมาน และการละเมิดสิทธิมนุษยชนต่อทหารเกณฑ์ในประเทศไทย: บทวิเคราะห์จากมุมมองหนังสือรัฐศาสตร์ไม่ฆ่า, **วารสารนิติสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่**, 10(2), 50.
- สรศักดิ์ งามขจรกุลกิจ และชญญาพัทธ์ วิพัฒนานันท์กุล. (2559). ระบบการเรียนการสอนของโรงเรียนนายร้อยสหรัฐอเมริกากับปรัชญาและ “หัวใจ” ของการผลิตทหารอาชีพ, **วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า**, 3(1), 180.
- สุรชาติ บำรุงสุข. (2561). **จะปฏิรูปทหาร ต้องสร้างทหารอาชีพ จะสร้างทหารอาชีพ ต้องปฏิรูปทหาร**. สืบค้นวันที่ 10 มกราคม 2563, จาก https://www.matichonweekly.com/column/article_118912
- สุรชาติ บำรุงสุข. (2561). **ตุลารำลึก : สิ้นสงคราม สิ้นอุดมการณ์**. กรุงเทพฯ: มติชนสุดสัปดาห์.
- เสนห์ จามริก. (2546). **สิทธิมนุษยชนไทยในสถานการณ์สากล**. กรุงเทพฯ: สำนักวิจัยและพัฒนาสถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา.
- Amnesty International Thailand. (2561). **สิทธิมนุษยชนคืออะไร?**. สืบค้นวันที่ 10 มกราคม 2563, จาก <https://www.amnesty.or.th/latest/blog/62/>

- BBC NEWS THAI. (2562). **อภิรัชต์ คงสมพงษ์ : ขึ้นักธุรกิจการเมือง นักวิชาการ
ฝึกไฟคอมฯ “คุกคามความมั่นคง”**. สืบค้นวันที่ 15 มกราคม 2563,
จาก <https://www.bbc.com/thai/thailand-50009884>
- Glenn D. Paige. (2002). **Nonkilling Global Political Science**.
Retrieved January 26, 2019 from <https://nonkilling.org/pdf/nkgps.pdf>
- Huntington, S.P. (1957). **The Soldier and the State: The Theory
and Politics of Civil-Military Relations**. London: Harvard
University Press.
- Levi, M. (1996). The Institution of Conscription. **Social Science
History**, 20 (1), 134.